

Mielenterveyden edistämisen menetelmät lasten ja nuorten työssä (Suomen Mielenterveysseura)

Training modules and methods developed by the Finnish Association of Mental Health for promoting mental health in children and youth work and early education

Sisällys

<i>Mielenterveyden edistämisen menetelmä varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa .....</i>	<i>2</i>
<i>Mielenterveyden edistämisen menetelmä alakouluun.....</i>	<i>3</i>
<i>Mielenterveyden edistämisen menetelmä yläkoulun terveystiedon opetukseen .....</i>	<i>4</i>
<i>Mielenterveyden edistämisen menetelmä toiselle asteelle .....</i>	<i>6</i>
<i>Mielenterveyden edistämisen menetelmä nuorisotyössä .....</i>	<i>7</i>

Yhteishenkilö:
Marjo Hannukkala
lasten ja nuorten mielenterveystyön johtaja
etunimi.sukunimi@mielenterveysseura.fi
mielenterveysseura.fi

Mielenterveyden edistämisen menetelmä varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa

Nimi: *Lapsen mieli – malli mielenterveystaitojen edistämiseen varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa / A Child's Mind -promoting mental health skills in early education and child health clinics*

Malli sisältää koulutuspäivän ja laajan materiaalipaketin ja perehdytyksen sen käyttöön.

Kohderyhmä: Kohderyhmänä 0-6-vuotiaiden lasten kanssa työskentelevät aikuiset varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa

Koulutuksen laajuus: ½ -1 päivä (4-7 h)

Arviointi: menetelmien ja koulutusmallin arviointia laadullisin menetelmin pilottiprosessin aikana. Arviointiin on kuulunut havainnointia päiväkodeissa ja neuvoloissa, opinnäytetyöt sekä palautekyselyt koulutuspäivistä.

Valmistuneet opinnäytetyöt:

Järvenpää, Anniina & Mäkinen, Minni (2014): Kiusaaminen päiväkotiympäristössä. Lastentarhanopettajien mahdollisuudet puuttujina ja ehkäisijoinä. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Syksy 2014.

Aho, Riikka & Blomberg, Laura (2014): Terveystietäjä lapsen mielenterveyden edistäjänä neuvolan vastaanotolla. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Terveystietäjä (AMK). Hoitotyön koulutusohjelma. 10.6.2014. **Huilla, Mira & Isokoski, Susanna (2013):** Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Syksy 2013.

Julkaisut:

Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S. & Hannukkala, M. 2015. Lapsen mieli - mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan -kirja. Suomen Mielenterveysseura.

Muu aineisto:

- Julisteet: Hyvinvoinnin hyrrä, Mielenterveyden käsi, Tunteiden maailmanpyörä, Yhdessäoloa, Turvalliset aikuiset, Selviytyjän purjeet.
- Työvälinesarja neuvolatyöhön ja varhaiskasvatukseen.
- Vennyn ja Eeron ihania kuvia -taidekuvakortit lapsille.
- Kaveritaitokortit
- Tarinavihko ja erilliset hahmot: Eläinlasten elämää – Mielenterveystaitoja pöytäteatterin keinoin.
- Turvallisin mielin vanhemmaksi -kuvakortit aikuisten kanssa työskentelyyn.
- Hetki hyvälle mielelle -korttipeli mielenterveyden voimavaranäkökulman vahvistamiseen työyhteisössä.
- Mielenterveyden vuosipyörä mielenterveyden edistämisen teemojen suunnitteluun
- Ideoita mielenterveyden edistämiseen esi- ja alkuopetuksessa

Mielenterveyden edistämisen menetelmä alakouluun

Nimi: *Hyvää mieltä yhdessä – koulutus alakoululaisen mielenterveyden edistämiseen /Mental Health Together -promoting mental health skills in comprehensive schools*

Kohderyhmä: 6–12 –vuotiaiden kanssa työskentelevät opettajat ja oppilashuollon ammattilaiset sekä muu kasvatushenkilöstö

Koulutuksen laajuus: 2 päivää (10 tuntia)

Arviointi: Opettajien, oppilaiden ja oppilashuoltoryhmien kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen arviointi pilottiprosessin aikana (mielenterveyden edistäminen, materiaalin ja koulutusten sisältö, tarve ja vaikuttavuus). Lisäksi valmistui kolme kandidaatin- ja kolme pro gradu - tutkielmaa (neljäs gradu on työn alla) ja väitöstutkimus on työn alla.

Valmistuneet opinnäytetyöt:

Koivuranta, Tuija (2014): Kaikki tunteet ovat sallittuja. Etnografinen tutkimus 4.-luokkalaisten tunnetaidoista. Yleinen kasvatustiede. Lapin yliopisto. Kevät 2014.

Hätinen, Heini & Partti, Terhi (2014): ”Kaikki katsoisivat ympärilleen” - lasten kokemukset ja käsitykset yksinäisyydestä. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kevät 2014.

Pietiläinen, Anna (2014): ”Nauroin pelolle päin naamaa” - Lasten subjektiivisia kokemuksia arjesta ja sen voimavaratekijöistä. Kasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kevät 2014.

Huilla, Mira & Isokoski, Susanna (2013): Lapsen tunnetaitojen ja itsetunnon vahvistaminen esi- ja alkuopetuksessa. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Syksy 2013.

Laustio, Noora & Sten, Sanna (2013): Alakouluikäisten mielenterveyden edistäminen - Oppilashuoltoryhmän näkökulma. Opinnäytetyö, hoitotyön koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kevät 2013.

Bredbacka, Pamela (2013): ”Jääköön kertotaulut, tässä tarvitaan jotain muuta!” Kuuden Suomen Mielenterveysseuran ”Mielenterveystaidot alakouluun” -hankkeen pilottiohjelmaan tunnekasvattajuus. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttätutkimustieteellinen tiedekunta, luokanopettajan koulutusohjelma, kevät 2013.

Julkaisut:

Nurmi, R. & Sillanpää, A. & Hannukkala, M. 2014. Hyvää mieltä yhdessä. Käsikirja alakoululaisen mielenterveyden edistämiseen. Suomen Mielenterveysseura.

Nurmi, R., Sillanpää, A. & Hannukkala, M. 2015. Må bra tillsammans. SMS.

Muu opetusaineisto:

Eläinlasten elämää – Mielenterveystaitoja pöytäteatterin keinoin

Onnellisten linnake – Mielenterveyden toiminnallinen lautapeli 3.–6.-luokkalaisille

Tunne- ja kaveritaitokortit

Sähköinen aineisto kodin ja koulun yhteistyöhön

Mielenterveyden edistämisen menetelmä yläkoulun terveystiedon opetukseen

Nimi: *Mielen hyvinvointi -opetuskokonaisuus yläkoulun terveystiedon opetukseen/ Mental Wellbeing – a study module for teaching health education in upper comprehensive school*

Kohderyhmä: Kohderyhmänä on yläkoulun 7-, 8- ja 9 -luokkalaisten kanssa työskentelevät terveystietoa opettavat opettajat

Koulutuksen laajuus: 2 päivää (15 tuntia)

Arviointi: menetelmän, materiaalin ja koulutusmallin arviointia kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin pilottiprosessin aikana opettajilta ja oppilailta. Koulutuspäivien arviointi kvantitatiivisilla ja kvalitatiivisilla menetelmillä. Opinnäytetyöt.

Valmistuneet opinnäytetyöt:

Aaltonen, Johanna (2011): "Suru on kuin suljettu huone –9. luokkalaisten käsityksiä surusta. Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystiedeiden laitos, syksy 2011.

Hentilä Reetta (2011): "Voimavaralähtöistä mielenterveyttä oppimassa: Mielen hyvinvoinnin opettajakoulutus ammatillisen kasvun tukena." Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustiede. Toukokuu 2011.

Erkko, Anna-Maija (2010): "Hyvinvoivan koulun puolesta." Opettajien käsityksiä koulun merkityksestä nuorten mielen hyvinvoinnin edistäjänä. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yliopisto, huhtikuu 2010.

Vuorinen, Elina (2009): "Kaikki on sillee together". Tapaustutkimus koulun yhteisöllisyydestä. Helsingin yliopisto, Pro gradu, kotitalous -ja käsityötieteiden laitos. Kotitalousopettajan koulutus.

Erkko, Anna-Maija (2009): Mielenterveyden opetussisältöjen siirtyminen yläkouluikäisillä kirjatieidosta arkitietoon. Helsingin yliopisto, sivuaineen laudaturtyö kotitalous -ja käsityötieteen laitos.

Markkanen, Jaana, (2009): Seitsemäsluokkalaisten stressi –ja voimavaratekijät eläytymistarinoiden valossa. Joensuun yliopisto, kasvatustieteen pro gradu –tutkielma.

Erkko, Anna-Maija (2008): Yläkoulun taikalaatikko. Oppilashuollon toimivuus koulun kontekstissa. Helsingin yliopisto, kasvatustieteen kandidaatin tutkielma. Luettavissa Suomen Mielenterveysseurassa.

Mennander, Laura (2008): Opas uusille terveydenhoitajille – Puhutaan nuorten masennuksesta.

Vuorinen, Elina (2008): Yhdeksäsluokkalaisten nuorten käsityksiä mielen hyvinvointia suojaavista ja tukevista tekijöistä. Helsingin yliopisto, sivuainelaudatur.

Vuorinen, Elina (2008): 7. -luokkalaisten käsityksiä mielen hyvinvoinnista ja sen ylläpitämisestä. Helsingin yliopisto, proseminaarityö.

Aaltonen Johanna (2007): Mieli, suru ja terveys – kokemuksia surun käsittelystä 9. luokkien terveystiedossa. Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden kandidaatin tutkielma.

Erkko, Anna-Maija (2006): Nuorten elämänhallinta ja mielen hyvinvointi. Helsingin yliopisto, kotitaloustieteen sivuaineen proseminarityö.

Hukio, Nina, Husu, Yesenia & Töyrymäki, Outi (2007): Nuoren arkisen mielenterveyden tukeminen. Terveystiedon tunnit 9. luokalle. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia, hoitotyön opinnäytetyö. Luettavissa Suomen Mielenterveysseurassa tai Stadian kirjastossa.

Kedonperä, Suvi (2007): Tahtoisin saavani... – Toiminnallisten menetelmien käyttäminen sosiaalisten taitojen tukemisessa ja yksinäisyyden käsittelemisessä. Laurea-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan opinnäytetyö.

Majaniemi, Henni (2007): "Ettäkö näillä meidän kullamuruilla stressiä!" – Luokanopettajien käsityksiä alakouluikäisen lapsen stressistä ja omasta vaikutuksestaan stressitason säätelyyn kouluympäristössä. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, kasvatustieteen pro gradu –tutkielma.

Markkanen, Jaana (2007): Koululaisten stressin lähteet ja stressiltä suojaavat tekijät. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden kandidaatin tutkielma.

Markkanen, Jaana (2007): Koululaisten stressin lähteet ja stressiltä suojaavat tekijät. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden kandidaatin tutkielma.

Tuominiemi, Anne-Mari (2008): Se on niinku yksi semmonen perustekijöistä: 7. luokkalaisten käsityksiä mielenterveydestä ja kuvaus heidän mielenterveysosaamisestaan intervention jälkeen. Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden pro gradu –tutkielma.

Vuorinen, Elina (2007): Kriisi koulussa – Opettajien kokemuksia koulu yhteisöä kohtaavista kriiseistä ja koulun kriisisuunnitelmasta. Helsingin yliopisto, kasvatustieteen kandidaatin tutkielma.

Vuorinen, Suvi-Johanna (2006): "Kaikkien on mukavampaa olla kun toinen voi hyvin!" – Mitä on hyvinvointi lasten kirjoittamissa eläytymistarinoissa. Helsingin yliopisto, kotitaloustieteen kandidaatin tutkielma.

Vuorinen, Suvi-Johanna (2006): "Kaverit, opettajat ja hyvä ilmapiiri" – Yläkouluun siirtyvien oppilaiden koulussa mieluisiksi tuntemia asioita. Helsingin yliopisto, kasvatustieteen proseminarityö.

Julkaisut:

Hannukkala, M. & Törrönen, S. 2009. Mielen hyvinvointi -opetuskokonaisuus terveystietoon. Suomen Mielenterveysseura.

Hannukkala, M. & Törrönen, S. 2009. Psykiskt välbefinnande. En studiehelhet i hälsokunskap. Föreningen för Mental Hälsa i Finland.

Muu opetusaineisto:

Pieces - Hyvän mielen kuvakortit

Steps - Hyvän mielen pelikortit

Mielenterveyden edistämisen menetelmä toiselle asteelle

Nimi: *Hyvinvoiva oppilaitos – Mielen hyvinvoinnin opetus- ja koulutusaineisto toiseen asteen oppilaitoksille /Wellbeing in Upper Secondary Education – Mental health teaching and training material for upper secondary schools*

Kohderyhmä: Toisen asteen opetus- ja opiskelijahuoltohenkilöstö sekä työpaikkaohjaajat

Koulutuksen laajuus: 14 tuntia

Arviointi:

Tutkimustietoa Hyvinvoiva oppilaitos -materiaalin ja -koulutusten vaikutuksista toisen asteen opiskelijoiden elämäntaidollisiin valmiuksiin ja mielenterveysosaamiseen

- opettajien, opiskelijoiden ja opiskelijahuoltohenkilöstön antamaa kvantitatiivista arviointia hankkeen ja tutkimuksen aikana (koulutuspalautteet, seurantatutkimus)

Julkaisut:

Törrönen S., Hannukkala M., Ruuskanen U. & Korhonen E. 2011. Hyvinvoiva oppilaitos. Mielen hyvinvoinnin opetus- ja koulutusaineisto toisen asteen oppilaitoksille. 2011.

Törrönen S., Hannukkala M., Ruuskanen U. & Korhonen E. 2013. En välmående utbildning. Undervisnings- och fortbildningsmaterial om psykisks välbefinnande för andra stadiets läroanstalter.

Muu opetusaineisto:

Mielialapäiväkirja. 2013.

Voimavarojen talo. 2014.

Julkaisut ja muut opetusaineistot löytyvät PDF –tiedostoina mielenterveysseura.fi

-> kehittämistoiminta -> lapset ja nuoret -> 2. aste

Materiaalit on kehitetty yhteistyössä Keskuspuiston ammattiopiston hallinnoimassa hankkeessa vuosina 2009-2013.

Mielenterveyden edistämisen menetelmä nuorisotyössä

Nimi: *Mielenterveys voimaksi -koulutus ja aineisto nuorisotyön ammattilaisille / Strength from Mental Wellbeing –training and materials for youth work professionals*

Kohderyhmä: Nuorisotyön ammattilaiset erilaisilla nuorisotyön pinnoilla

Koulutuksen laajuus: 14 tuntia

Arviointi: Nuorisotyön ammattilaisten kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen arviointi kehittämisprosessin aikana: pilotointi ja materiaalityöpajat (mielenterveyden edistäminen, materiaali, koulutusten sisältö ja rakenne, tarve ja vaikuttavuus). Koulutusten arviointi.

Julkaisut:

Erkko, A. & Hannukkala M. 2013. Mielenterveys voimaksi. Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille. Suomen Mielenterveysseura.

Erkko, A. & Hannukkala M. 2015. Psykisk hälsa som livskraft. Handbok för yrkesmänniskor inom ungdomsarbetet. Föreningen för Mental Hälsa i Finland.

Muu opetusaineisto:

Mielenterveys voimaksi kuvakortit 2013.

Mielenterveystaitojen työvälineet. 2013.